

Францискове розпізнавання

ПАВЕЛ КОНЯРЕК

12 ЧЕРВНЯ 2019

Йоахим і Томаш; Бадені й Павловський – ось дві колони сучасної домініканської душпастирської думки. Дякую Богові, що в мене ще була нагода з ними познайомитися, не в книжках і розповідях, а в житті, у зустрічі, у розмові з іскрою в очах. Мені навіть випала честь – я завжди буду вірний своїй прихильності до медицини – робити ін'єкції отцеві Йоахиму, коли він уже не міг устати з ліжка.

Джерело: Джентіле да Фабріано, поклоніння мудреців зі Сходу

З отцем Томашем ми познайомились у Жешуві. Я робив перші кроки на душпастирському шляху, а він вправно ним рухався – на жаль, уже на інвалідному візку. І хоча йдеться про пізню пору їхнього життя, коли тіло немічне й неслухняне, розуми отця Томаша й отця Йоахима до кінця були світлі, відкриті до світу й насправді зацікавлені змаганнями молодшого співбрата. Що далі я пізнавав їхній домініканський спадок і методи роботи, то більше здобував для сьогоднішніх душпастирських ініціатив. Ширше беручи, ми досі ґрунтуємося на їхніх досягненнях – щоб не сказати різкіше про брак оригінальності в наших підходах.

Брате Томашу! Брате Йоахиме! Як сталося, що ваша діяльність була позначена не тільки надзвичайною креативністю, а й далекоглядністю, такою свіжою та пророчною, що ми, по суті, досі йдемо вашими слідами? Що скоїлося з нами, кому бракує вашого вміння читати знаки часу й відважно реагувати на подиви Духа? Зустріч із іконами домініканського душпастирства подіяла на мене як каталізатор, пришвидшила раніше приспані процеси. А невдовзі зі мною трапився момент еврики, коли під впливом папського заклику до душпастирського навернення¹ мої запитання почали складатися, неначе фрагменти одної мозаїки. У Франциску з Аргентини я почув Франтішека з Польщі. Три кроки розпізнавання – бачити, оцінювати, діяти – що мали підштовхнути до справжньої душпастирської реформи, звучали знайомо й близько до формаційних принципів, яких дотримувався засновник руху «Світло-Життя», нині слуга Божий. Я сповнився подиву, дедалі краще усвідомлюючи, що душпастирський поворот, до якого заохочує Папа, – це ні вигадка єпископів Латинської Америки, які зібралися 2007 року в Апаресіді², ні власність ігнаціанської духовності (на щастя для домініканців).

Коли я зненацька натрапив на слід трирівневого розпізнавання в Йоана XXIII³, то звернувся по консультацію до отця Мацея Зємби ОР. Моє запитання полягало в тому, чи «бачити, оцінити, діяти» з'являється і в інших документах Церкви на соціальну тему. Виявилось, що форма розпізнавання, на якій наголошували й під час останніх підготовчих робіт до XV Загальної асамблеї Синоду єпископів⁴, уже раніше виринала в церковній рефлексії. Принцип в оригіналі звучав «voir, juger, agir», бо сформулював його бельгійський священник Лео Кардейн (1965 року був піднесений до гідності кардинала; помер 1967 року). Після Першої світової війни, 1925 року, він заснував Спільку християнської робітничої молоді, у середовищі якої й народився цікавий нам підхід, що пізніше здобув підтримку Пія XI. Далі його поширювали «Католицька акція» – її особливо цінував молодий душпастир Кароль Войтила – й інші церковні організації. Сам Йоан Павло II покликався на цей метод у контексті розпізнавання покликання до священства, називаючи його – як робив і добре знавний Войтилі отець Франциск Бляхницький – євангельським принципом⁵. Ця характеристика здається визначальною та скеровує нашу увагу в бік Святого Письма. Папа Франциск, як і його

попередники⁶, усвідомлює, що саме біблійний контекст завжди має бути дороговказом до слушної реформи, а Євангеліє – основним джерелом верифікації християнських постав⁷.

Контакт зі Словом не тільки підказує, що я можу чинити, а й допомагає побачити шлях, на який запрошує Дух. Без зустрічі зі світлом слова Божого наші ідеї будуть дуже обмежені досвідом і доступними знаннями.

Перший крок, отже, – це бачити. Або, інакше, слухати. Ідеться, по суті, про певну вразливість, готовність приймати й учитися, протилежність якої – прозелітизм⁸ і вперте наполягання, що «завжди так було» чи «цього не можна змінити»⁹. Перший етап розпізнавання – це позитивне налаштування на встановлення дружніх зв'язків зі світом і сприйняття іншої осіб як моїх братів і сестер – дітей того самого Бога. Я запрошений бути товаришем – як Филип (див. Діян 8, 25-40). Перед розмовою про Ісуса на основі пророцтва Ісаї, перед хрещенням етіопського вельможі Дух наказав Филипові підійти до колісниці, що проїздила повз. Без довіри та встановлення взаємин нам загрожує ізоляція, а навіть гностична єресь, яка, ділячи світ на чорне й біле, пропонує нехристиянський образ Бога¹⁰, забуваючи, що Ісус наказав, аби пшениця й кукіль росли разом, доки не настануть жнива й не прийдуть компетентні женці (див. Мт 13, 24- 30). Бачити – це помітити Божу діяльність у світі й намагатись у всьому впізнати захват творця з книги Буття: воно добре (див. Бут 1, 31)!

Стежачи в Діяннях апостольських за історією молодії Церкви, яка інтенсивно вчиться розпізнавати, неможливо не помітити, що в ситуаціях труднощів, нових викликів і питань досвід спільноти, хоч і виходить поза знайомий синагогальний контекст, завжди осяяний світлом Слова. Старозавітні пророцтва вже не тільки відіграють роль вказівок, а й сповнюються в середовищі новонародженої Церкви. Коли після Юдиного самогубства апостоли відчують потребу доповнити своє гроно, у розпізнанні їм допомагають тексти з книги Псалмів, які цитує Перший Папа (див. Діян 1, 20). Пізніше, у зв'язку з сумнівами щодо потреби поширювати закон Мойсея на долучених до спільноти язичників, Яків дає оцінку свідченням Петра, Павла й Варнави, наводячи слова пророків (див. Діян 15, 15-18).

Бачити означає увійти у взаємини зі світом¹¹, дослідити знаки часу, використовуючи доступні

знаряддя й технології. Перший етап заважає втекти й лякливо ізолюватися¹². Оцінювати – це світло об’явлення. Контакт зі Словом не тільки підказує, що я можу чинити, а й допомагає побачити шлях, на який запрошує Дух. Без зустрічі зі світлом слова Божого наші ідеї будуть дуже обмежені досвідом і доступними знаннями¹³.

Бачити, оцінювати, діяти – це історія мудреців зі Сходу (див. Мт 2, 1-12). Спершу завдяки цікавості до світу їм вдається помітити й витлумачити нетипові астрономічні явища, які запроваджують до Єрусалима. У Давидовому місті, хоча самі вони про це й не здогадуються, наступний етап мандрівки виростає з Писання – завдяки Біблії Ірод посилає їх до Вифлеєма. Без уважного пошуку правди у світі, відчитування знаків часу й біблійного світла подорож, яку традиція приписує Каспарові, Мельхiorові й Балтазарові, могла б скінчитися нічим. Тільки завдяки цим трьом послідовним етапам – бачити, оцінювати, діяти – золото, ладан і миро лягли до ніг немовляти Ісуса.

Головний девіз Ордену Проповідників, «*laudare, benedicere, praedicare*», перегукується з трирівневим принципом євангельського переосмислення життя: бачити, оцінювати, діяти.

Тому здається, що заклик Папи Франциска до навернення, підживлюваного постійним розпізнаванням, не тільки має глибоко еклезіальну природу, а й походить із самого Святого Письма. Наважуся сказати, іще раз згадуючи своїх старших співбратів, що цей гармонійний погляд, який поєднує цікавість до світу та світло об’явлення, властивий також домініканській традиції: вона-бо навчає, що брат-проповідник, аби добре діяти – проголошувати Слово – мусить із самого ранку взятися за подвійне читання – Святого Письма й газет¹⁴. Нам, отже, потрібно «бачити» – бо наш Бог прийняв тіло й діє у світі, бо історія спасіння досі триває. Ми впізнаємо Його в сестрах і братах¹⁵. Необхідно також підлягати «оцінці» Слова, щоб не впасти в індивідуалізм, визнаючи свій досвід остаточною мірилою реальності¹⁶. Без Писання ми потрапляємо в так зване діагностичне перебільшення, що нищить процес ухвалення рішень, або стаємо прихильниками суто соціологічного погляду, який, пояснює Папа, хоче охопити всю реальність своєю позірно нейтральною та стерильною методологією. Та є інший погляд, ґрунтований на принципі євангельського розпізнавання: «погляд місійного учня, оживлений

світлом і силою Святого Духа»¹⁷.

Сам Ісус, здається, дотримується цього принципу, коли «йде з двома учнями, які не досягнули значення всього, що з Ним трапилося, і покидали Єрусалим і спільноту. Щоб перебувати з ними, Він приєднується до них на шляху. Він запитує й терпливо вислуховує їхню версію подій, щоб допомогти розпізнати те, що вони переживають. А далі чуйно й енергійно проголошує їм слово Боже, провадячи до тлумачення пережитих подій у світлі Святого Письма. Погоджується на запрошення залишитися з ними, коли темніє: входить у їхню ніч. І коли учні слухають, їхні серця спалахують, а розум роз'яснюється; аж тоді, ламаючи хліб, вони впізнають Його – і самі обирають негайно піти в протилежний бік, щоб повернутися до спільноти й ділитися досвідом зустрічі з Ісусом Воскреслим»¹⁸.

ПАВЕЛ КОНЯРЕК

12 ЧЕРВНЯ 2019

Warning: count(): Parameter must be an array or an object that implements Countable in </home/kairosbo/verbum.com.ua/www/wp-includes/post-template.php> on line 284

Примітки

1. Папа Франциск, апостольське повчання «*Evangelii Gaudium*», 25.
2. Підсумковий документ V Пленарної асамблеї єпископатів Латинської Америки й Карибів, п. 19.
3. Папа Йоан XXIII в енцикліці «*Mater et Magistra*» пише про три стандартні етапи впровадження в життя принципів соціального вчення: «спершу досліджують реальний стан справ; потім оцінюють його в контексті цих принципів; нарешті, визначають, що можна й потрібно зробити, аби втілити ці принципи в життя в конкретних умовах. Ці три етапи часто описують словами “дослідити, оцінити, діяти”. Важливо, щоб молодь теоретично засвоїла цей метод і посилено застосовувала його на практиці. Знання, здобуте таким шляхом, не залишається чистою абстракцією, а стає чимось, що потрібно втілити в діяльності» (236–237).
4. «*Instrumentum Laboris*» до XV Загальної асамблеї Синоду єпископів «Молодь, віра й розпізнавання покликання», 2–3.
5. Папа Йоан Павло II, постсинодальне послання «*Pastores dabo vobis*», 10.

6. Папа Бенедикт XVI, постсинодальне послання «Verbum Domini», 1; Роздуми на початок I Загальної асамблеї Синоду єпископів (8 листопада 2012): AAS 104 (2012), п. 896.
7. «Evangelii Gaudium», 43, 174–175.
8. «Evangelii Gaudium», 14.
9. «Evangelii Gaudium», 128.
10. Папа Франциск, апостольське повчання «Gaudete et exsultate», 36–39.
11. «Evangelii Gaudium», 183.
12. Папа Франциск, постсинодальне послання «Christus Vivit», 88-91; «Gaudete et exsultate», 134, 140.
13. «Evangelii Gaudium», 82.
14. Як на мене, головний девіз Ордену Проповідників, «laudare, benedicere, praedicare», перегукується – щоб не сказати про синонімію, хоча є така спокуса – з трирівневим принципом євангельського переосмислення життя: бачити, оцінювати, діяти.
15. «Evangelii Gaudium», 178–179.
16. «Evangelii Gaudium», 173.
17. «Evangelii Gaudium», 50.
18. Папа Франциск, постсинодальне послання «Christus Vivit», 237.